

ARABULUCULUK NEDİR? ARABULUCU KİMDİR? HANGİ DAVALARDA VE HANGİ KONULARDA ARABULUCUYA GİDİLİR?

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 2. maddesine göre arabuluculuk; sistematik teknikler uygulanarak görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren - tarafların çözüm üretememesi durumunda çözüm önerisi de getirebilen- uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen çözüm yöntemidir.

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere bu faaliyeti yürüten ve Adalet Bakanlığı tarafından düzenlenen arabulucular siciline kaydedilen gerçek kişiye arabulucu denir.

İçinde yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Ancak aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.

Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri her özel hukuk uyuşmazlığı için arabulucuya gidilebilir.

İŞÇİ-İŞVEREN UYUŞMAZLIKLARI

12.10.2017 tarihinde kabul edilen ve 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe girecek olan 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu 3. maddesine göre; kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda arabulucuya başvurmak dava şartıdır.

Ancak iş kazası ve meslek hastalığından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat ile ve bunlarla ilgili tespit, itiraz ve rücu davalarında arabulucuya başvurmak dava şartı değildir. Arabulucuya başvurmanın zorunlu olduğu durumlarda dava açıldığının anlaşılması halinde mahkemece herhangi bir işlem yapılmadan dava şartı yokluğu sebebiyle davanın usulden reddine karar verilir. Arabulucuya başvurmak zorunlu ama anlaşmak zorunlu değildir. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamaması halinde son tutanağın düzenlendiği tarihten itibaren iki hafta içerisinde İş Mahkemesinde dava açılabilir.

TİCARİ UYUŞMAZLIKLAR

Senet, çek alacakları, banka ve finans kurumları ile yaşanan uyuşmazlıklar, fikri mülkiyetten, komisyon sözleşmesinden, yayım sözleşmesinden, rekabet yasağından, rehin karşılığı ödünç sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar ticaridir ve arabuluculuğa elverişlidir.

KİRA UYUŞMAZLIKLARI

Kira bedelinin tespiti, kira bedeli alacağı, tahliye gibi kira sözleşmesine dayanan uyuşmazlıklar arabulucuya başvurmaya elverişlidir.

ORTAKLIĞIN GİDERİLMESİ UYUŞMAZLIKLARI

El birliği ile sahip olunan mallardaki ortaklığın giderilmesi yine aynı şekilde miras ortaklığı gibi konularda arabulucuya gidilebilir.

AİLE UYUŞMAZLIKLARI

Nişanın bozulması durumunda hediyelerin iadesi, maddi ve manevi tazminat istemlerinde arabulucuya başvurulabilir.

Evliliđin devamı sırasında malların yönetimi, mallar üzerinde tasarruf, evliliğin sona ermesi durumunda ise mal paylaşımı, tazminat ve nafaka talepleri arabuluculuk yöntemi ile çözüme kavuşturulabilir.

TÜKETİCİ UYUŞMAZLIKLARI

Bankacılık sözleşmeleri, ayıplı mal ve ayıplı hizmet, peşin ve taksitle satım, sigorta, ulaşım, kargo sözleşmeleri, özel eğitim ve özel kurs, devre tatil, devre mülk, paket tur, özel hastane işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar ile kredi kartı, tüketici kredileri gibi pek çok konu arabuluculuğa elverişlidir.

ARABULUCULUĐUN OLUMLU YÖNLERİ NELERDİR?

a) Menfaat ve ihtiyaç odaklı karşılıklı anlaşmaya dayanan bir çözüm yöntemidir

Arbuluculukta uyuşmazlık tarafların ihtiyaçları ve menfaatleri temel alınarak mevcut hukuki düzenlemelere ve usullere bağlı kalmadan anlaşma yoluyla çözülmektedir. Taraflar karşılıklı konuşarak, görüşlerini ifade ederek menfaatleri doğrultusunda somut olaya özgü çözüm üretmektedirler. Bu durum tarafların ilişkisinin devamını sağlamakta, yeni uyuşmazlıkların önüne geçmektedir ve genel anlamda da toplumsal barışa katkı sağlamaktadır. Arabuluculuk yöntemindeki temel amaç; geçmişe odaklanıp uyuşmazlıktan zarar görenin tatmini yerine ileriye odaklanıp her iki tarafın da mutlu olabileceği bir çözüm ortaya çıkarmaktır.

b) Zamandan tasarruf sağlar

Ülkemizde bir davanın ortalama iki ila dört yıl sürdüğu düşünöldüğünde arabuluculuk oldukça kısa bir yöntemdir. Uyuşmazlıklar bazen bir günde hatta birkaç saatte bile çözülmektedir.

c) Ekonomiktir

Dava harcı, mahkeme giderleri, vekalet ücreti gibi masraflar yoktur. Zorunlu arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılabilmesi, taraflar katılmadığı için görüşme yapılmaması veya iki saatten az görüşmelerde tarafların anlaşabilmesi durumunda iki saatlik ücret tutarı Adalet Bakanlığı bütçesi tarafından ödenir. Tarafların anlaşması durumunda ise aksi kararlaştırılmadıkça arabuluculuk ücreti Adalet Bakanlığınca tespit edilen Arabuluculuk asgari ücret tarifesine göre taraflarca eşit olarak ödenir. Ayrıca arabuluculuk ücretini ödemek için adli yardıma ihtiyaç duyan taraf, arabuluculuk bürosunun bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesinin kararıyla adli yardımdan yararlanabilir.

d) Süreç kontrolü taraflardadır

Yargılamada uyuşmazlık hâkim ya da hakem kararı ile sonuçlandığı için karar genellikle bir tarafı bazen de her iki tarafı memnun etmemektedir. Arabuluculukta ise irade hâkim olduğu için tarafların istemedikleri bir karar alınması mümkün değildir. Bir başka ifade ile bir çözümü kabul edip etmemek, çözümün içerik ve şartlarını belirleme yetkisi tamamen taraflara aittir.

e) Gizlilik ilkesi hakimdir

6325 sayılı Kanunun 4. maddesine göre taraflarca aksi kararlaştırılmamış ise arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi, belge ve kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür. Aksi kararlaştırılmamış ise taraflar ve vekilleri de gizlilik yükümlülüğüne tabidir. Bakanlık ve kurul görevlileri için de bu yükümlülük geçerlidir. Süreçte anlaşmaya varılamazsa kullanılan belgeler ve yapılan açıklamalar başvurulacak yargısal süreçte delil olarak kullanılamaz ve arabuluculuk sürecine katılanlar tanıklık yapamaz. Bu yükümlülüğe uymamanın hukuki sorumluluğu olduğu kadar şikâyet edildiği takdirde altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılması mümkün olduğundan cezai sorumluluğu da mevcuttur. Gizlilik ilkesine aykırı hareket eden arabulucu Adalet Bakanlığına şikâyet edildiği takdirde Arabulucular Sicilinden silinir. Mahkemelerin herkese açık olduğu düşünüldüğünde gizlilik ilkesi, taraflar ve kurumların itibarının korunması, ticari sırların açığa çıkmaması açısından oldukça önemlidir.

f) Tarafların anlaşma belgesi mahkeme ilamı niteliğindedir

Taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi icra edilebilirlik şerhi alınmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır.

Taraflar arabuluculuk sürecine dava açılmadan önce avukatları olmadan katılmış ve anlaşma sağlanmışsa anlaşma metnine arabulucunun görev yaptığı sulh hukuk mahkemesinden icra edilebilirlik şerhi verilmesini talep edebilir. Dava açıldıktan sonra arabulucuya başvurulmuşsa davanın görüldüğü mahkemeden icra edilebilirlik şerhi talep edilebilir. Bu şerhi içeren anlaşma ilam niteliğinde belge sayılır.

Ayrıca arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması halinde, üzerinde anlaşılan konular hakkında taraflarca dava açılamaz.

ARABULUCUYA NASIL BAŞVURULUR?

Uyuşmazlığını arabuluculuk yöntemi ile çözmek isteyen taraf ya da taraflar daha önceden duydukları arabulucuya veya arabuluculuk merkezine başvurabilir. Adalet Bakanlığı Arabulucular Siciline kayıtlı arabulucu ya da arabuluculuk merkezleri arasından seçebilir. Bunların dışında adliyelerdeki Arabuluculuk Bürolarına başvurabilir. Bu bürolarda tarafların bilgileri, uyuşmazlığın niteliği bir form doldurularak alınır ve ARAS diye adlandırdığımız arabuluculuk sisteminden arabulucu otomatik olarak atanır.

Mevcut hukuk sistemimize 2012 yılından itibaren ihtiyari olarak giren ama 01.01.2018 tarihinde işçi-işveren uyuşmazlıklarında zorunlu olarak uygulanmaya başlayacak olması nedeni ile gündemde sıkça konuşulmaya başlayan ve merak edilen arabuluculuk kavramını kısaca

özetlemeye çalıştım. Uzlaşı kültürünün gelişmesine ve toplumsal barışın yerleşmesine katkıda bulunacağı kesin olan arabuluculuk müessesine vatandaşlarımızın başvurmasını n sorunlarının kısa sürede, kendi istekleri doğrultusunda çözülmesi açısından faydalı olacağı görüşündeyim.

Av. Arb. Eda Günday

BADER: Bağımsız Arabulucular Derneği Kurucu Üyesi

BAM: Bağımsız Arabuluculuk Merkezi Kurucu Üyesi